

BERÉNYI VINCE ANDRÁS

Elhamarkodott döntést hozott a Norvég Nobel Bizottság?

Barack Obama 2009-es Nobel-békedíjának
értékelése, külpolitikájának tükrében

Konzulens: dr. Marton Péter

Absztrakt

Dolgozatom arra hívatott, hogy elemezze és értékelje, rászolgált-e Barack Obama, az Egyesült Államok akkori és jelenlegi elnöke, a 2009. évi Nobel-békedíjra, melyet a Bizottság indoklása szerint „a nemzetközi diplomácia erősítéséért és a népek közötti együttműködésért” vett át. Dolgozatomban megvizsgálom nem csak az előzményeket, hanem a díj átvétele utáni történéseket is, az elnök legégetőbb kihívásaival együtt. Mennyire maradt hű ígéreteihez? Mennyire váltotta be a Bizottság reményeit? Milyen sikerrel harcolt a terrorizmus ellen, illetve kezelte Afganisztán és Irak helyzetét? Dolgozatom ezen kérdésekre próbál meg választ adni.

Kulcsszavak: Amerika, USA, Nobel, Nobel-békedíj, Barack Obama, Irak, Afganisztán, háború, terrorizmus, konfliktus, tálibok, környezetvédelem, klímaváltozás, diplomácia, nemzetközi kapcsolatok

Bevezetés

A világ berendezkedése bármennyire is átalakulóban van, jelenleg még akkor is kijelenthetjük, hogy az Amerikai Egyesült Államok a világ vezető gazdasági, politika és katonai szuperhatalma. A prezidenciális rendszer az USA elnökének kiterjedt hatalmat biztosít. Éppen ezért hatalmas felelősség és elvárások is hárulnak rá. Nem volt ez másképp Barack Obama esetében, aki

ráadásul az Egyesült Államok első színes bőrű elnöke. Az elvárások és felelősség mellett azonban hatalmas presztízzsel is jár a pozíció betöltése, ami teret adhat a társadalmi szerep- és felelősségvállalásnak, túllépve a hivatalos intézkedések és formalitások határán. Az amerikai elnöknek fel kell karolnia olyan égető problémákat, amire egyébként nem figyelne fel a közvélemény. Ki is kell állnia azok mellett, példát mutatva ezzel.

Jelen dolgozatom arra hívatott, hogy elemezze és értékelje, rászolgált-e Barack Obama, az Egyesült Államok akkori és jelenlegi elnöke, a 2009. évi Nobel-békedíjra, melyet a Bizottság indoklása szerint *„a nemzetközi diplomácia erősítéséért és a népek közötti együttműködésért”* vett át. Az eset pikantériája, hogy az elnök a február 1-jei jelölési határidő előtt kevesebb mint két héttel, 2009. január 20-án lépett hivatalba. Sokakban felmerülhet a kérdés, mivel vívta ki vajon Obama a Bizottság elismerését ilyen rövid idő alatt.

A téma aktualitását mutatja, hogy 2012 februárjában, a döntést megkérdőjelező Fredrik Heffermehl norvég békeaktivista kezdeményezésére hivatalos vizsgálat indult a Nobel-békedíjat az elnöknek odaítélő Bizottság ellen. Az aktivista magára a „rendszerre” neheztelt, és úgy vélekedett: *„Nobel még a béke bajnokainak díjáról beszélt. Vitathatatlan, hogy egy békemozgalom járt a fejében, egy olyan világrend kialakítása, amely lehetővé teszi, hogy a nemzetek biztonságban lemondhassanak a fegyverekről.”* A Bizottság az utóbbi időben kiterjesztette a díjat humanitárius, környezetvédelmi és egyéb területekre is, ami sokak egyet nem értését váltotta ki. Heffermehl a következő kérdést is feltette: *„Úgy látják, Obama olyasvalaki, aki a katonai fellépés mint lehetőség kitörlését hirdeti a diplomácia eszköztárából?”*

Valóban nagy port kavart a kitüntetés, hiszen Obama kinevezése óta alig több mint fél évet töltött hivatalban, ráadásul országa a díj átvételekor két országban, Irakban és Afganisztánban is háborúzott. Nem csoda tehát, hogy sokan felkapták a hírre fejüket, és nem feltétlenül értettek egyet a döntéssel.

A téma különösen érdekes volt az amerikai elnökválasztások kapuja előtt állva. A republikánusok a vietnámi háborút követően nem győztek a demokraták ballépéseire hivatkozni külpolitika terén, azonban a tavalyi kampányban, vélhetőleg

George W. Bush rosszul megítélt döntései miatt, nem igazán hallatták hangjukat ebben a témában.¹ Fareed Zakaria, a TIME magazin újságírója azt írta a 2012 novemberi elnökválasztás előtt, „nem az a kérdés, hogy Barack Obama jó külpolitikát folytató elnök volt-e, hanem hogy kiválónak válhat-e”. Azóta már világossá vált, hogy az amerikai nép újra bizalommal ruházta fel, hogy a demokrata politikus megkezdhesse második ciklusát. Ez új értelmet ad a kérdésnek, és lehetőséget ad Obamának, hogy még mélyebben „hagyja hátra lábnyomát” és végigvigye elképzeléseit. Látszik tehát, hogy számos probléma áll fenn jelenleg is, (gondoljunk csak a Szíriában uralkodó állapotokra, vagy az afganisztáni és iráni konfliktusokra) melyek megoldásához az Egyesült Államok elnökére, a világ jelenlegi első számú szuperhatalmának vezetőjére égető szükség van.

A jelenlegi témát két oldalról is megpróbálhatjuk megközeleltíteni. Eleget tett-e le az asztalra Barack Obama, hogy elnyerje a Nobel-békedíjat 2009-ben, vagy pedig, megérdemelte-e azt, visszatekintve, három év távlatából? Dolgozatomban mindkét felvetést vizsgálni fogom, azonban részletesen utóbbit fogom górcső alá venni.

Ahhoz, azonban hogy a témát érdemlegesen, hasznosan és értékelhetően tudjam megvizsgálni, szükséges volt lefektetni az elemzés módszertanát, amely szilárd viszonyítási rendszerként állhat a szempontok vizsgálata közben. Az elemzés vázát a Norvég Nobel Bizottság indoklása és Barack Obama a díj fogadására vonatkozó elnöki beszédének párhuzamba állítása fogja alkotni. Így egy objektív szempontrendszer kaphatunk. Az értékelés a diskurzus elemzés módszerét használja fel, mely a két szöveget és a köztük levő átfedéseket alapul véve igyekszik azokat egyfajta közös lényegére redukálni, a lényegi mögöttes állítások azonosításán keresztül.

BARACK OBAMA, A 2009-ES NOBEL-BÉKEDÍJ GYŐZTESE

Barack Obama az Amerikai Egyesült Államok 44., jelenleg is hivatalban lévő elnöke, a Demokrata Párt tagja. 2009. január

---

¹ ZAKARIA, F.: The Foreign Policy President PLUS An Interview with President Obama. *TIME*, 2012. 179. évf., 4. szám, 14-23. o.

20-án tett esküt, és lépett hivatalba, azon év október 9. napján pedig a Norvég Nobel Bizottság sokak megdöbbenésére, az addig rekordszámúnak számító 205 jelölés közül,² kevesebb, mint tíz hivatalban eltöltött hónap után számára ítélte a Nobel-békedíjat.

A NOBEL-BÉKEDÍJRÓL RÖVIDEN

Alfred Nobel 1895-ös végrendelete szerint vagyona legnagyobb részét egy díjsorozat megalapítására szánta. Ez szolgált a mára világhírűvé vált Nobel-díjak alapjául. Ezek közül volt egy, a Nobel-békedíj, melyet Nobel akarata szerint az a személy (később szervezet) nyer el, „aki a legtöbbet tette, vagy a legnagyobb szerűbb munkát végezte a népek közti testvériségért, a fennálló hadseregek eltörléséért vagy csökkentéséért, és a béke jegyében tartott összejövetelek szervezéséért”.³ A Nobel-békedíj az egyetlen, melyet Oslóban osztanak ki, a Bizottság tagjait pedig a norvég parlament, a Storting által kijelölt öt személy alkotja. Az első díjazott 1901-ben Henri Dunant volt, a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottság megalapítója. Kevesen tudják, hogy 1939-ben Adolf Hitler is a jelöltek között szerepelt, bár a jelölés szatirikus kritikaként és figyelemfelkeltésként szolgált csupán. Sokak meglepetésére Mahatma Gandhi, az erőszak-ellenesség egyik legszimbolikusabb figurája, bár ötször is jelölték -utoljára pont 1948-ban, meggyilkolása előtt rövid idővel - egyszer sem lett díjazva. Mivel a posztumusz díjazás nem megengedett, a Bizottság úgy döntött, az évben nem osztja ki a díjat.⁴

A NORVÉG NOBEL BIZOTTSÁG INDOKLÁSA

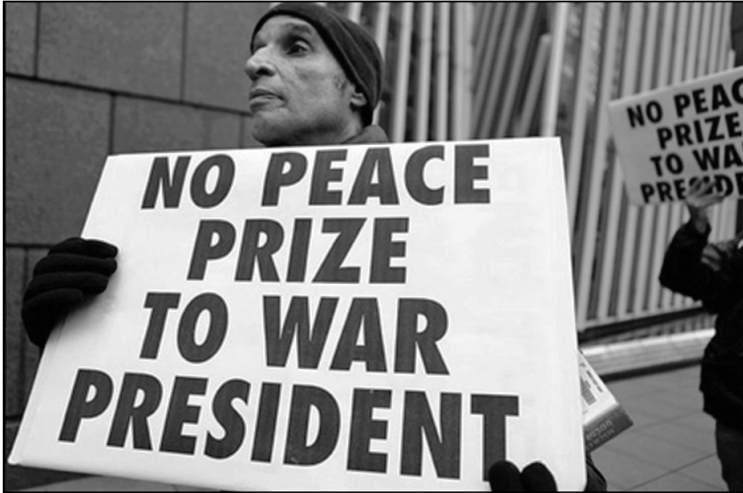
A Bizottság (2009) indoklása szerint Barack Obama a díjat „a nemzetközi diplomácia erősítéséért és a népek közötti együttműködésért” vehette át. Kiváltképp nagy jelentőséget tulajdonítottak Obama „egy atomfegyverektől mentes világért végzett munkájának”. Obamával tehát, úgy számoltak, mint a nukleáris fegyverkezés ellen aktívan kiálló, annak teljes felszámolásáért kampányoló dí-

---

² USA TODAY: Record 205 nominations for Nobel Peace Prize. *USA TODAY*, [Online], 2009

³ Nobel, 1895

⁴ Nobelprize.org, 2009

1. kép. Voltak, akik az utcára vonultak

Forrás: <http://nol.hu/kep/759332> (Reuters, Jessica Rinaldi)

[Letöltve: 2012. november 3.]

jazott, nagy felelősséget téve a vállára. A kérdéssel kapcsolatos legjelentősebb esemény Obama prágai beszéde volt.

A Bizottság véleménye szerint, Obama új fejezetet nyitott a világpolitika terén, felhívva a figyelmet az ENSZ és más nemzetközi szervezetek szerepére, melyek sokat tehetnek, a párbeszéd és a tárgyalás eszközeit használva, a legégetőbb nemzetközi problémák megoldásában. Kiemelik, hogy a Norvég Nobel Bizottság száznyolc éve törekszik azon célok felé, melyeknek most Obama a legnagyobb szószólója.⁵ Éppen ezért a Bizottság felkarolja Obama felhívását, mely szerint „*itt az idő, hogy mindannyian kivegyűk részünket a felelősségből egy globális válaszáért, a globális kihívásokra.*”⁶ Látszik tehát, hogy a Bizottság leginkább az elnök ötleteit, elképzeléseit, ideáit díjazta, hiszen rövid hivatalban töltött ideje alatt nem volt lehetősége nagy horderejű lépések megtételére.

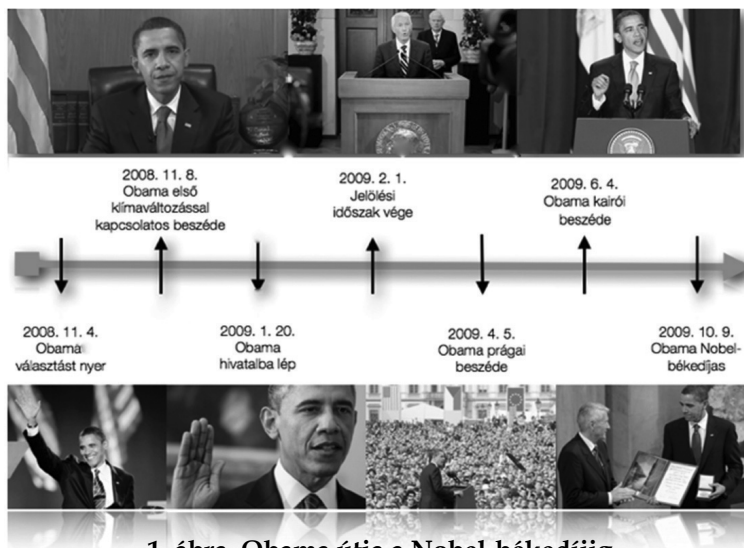
A Bizottság szerint „*a párbeszéd és a tárgyalás preferált mint eszköz, még a legnehezebb nemzetközi problémák megoldására.*” Ez az állítás

⁵ Norvég Nobel Bizottság, 2009

⁶ OBAMA, B. Reaction to Winning the Nobel Prize (Transcript). *Real Clear Politics*, [Online], 2009a

magába foglalja annak az elismerését, hogy mindez preferált, ám nem feltétlenül lehetséges. Az afganisztáni háborút nem szükséges tehát Nobel Bizottság indoklása alapján békellenesnek nevezni. Ha a tálibokat és a például Oszama Bin Ládent békellenesnek fogjuk fel, akikkel a tárgyalás nem vezet sehová, akkor a Bizottság itteni szavai is elfogadhatónak tűnhetnek fel az ellenük vívott háborút. Mindazonáltal szükséges megvizsgálni, törekedett-e Obama a konfliktus békés megoldására.

„...az Egyesült Államok most már egy sokkal építőbb szerepet tölt be a klímaváltozással kapcsolatban, mellyel az egész világ szembenéz.” A Bizottság tehát nagy hangsúlyt fektet Obama környezetvédelemmel kapcsolatos fellépésére, és a jövőben vezető szerepet szán neki, ami teljes mértékben érthető, figyelembe véve az Egyesült Államok gazdasági, politikai és militáris súlyát.

1. ábra. Obama útja a Nobel-békedíjig

Forrás: saját szerkesztés

„A külpolitikája azon az elképzelésen alapszik, hogy akik a világot vezetik, olyan értékekre helyezve a hangsúlyt kell tenniük azt, amelyet a Föld egész népessége oszt.” A Bizottság kiemelten fontosnak tartja a népek közötti együttműködést, és a hosszan tartó nemzetkö-

zi konfliktusok békés megoldását. Obamára tehát nagy szerep hárul ezen a téren is, folytatnia kell a munkáját, és valóra válni a „*jobb jövő reményét*”, amit mint „*a világ vezető szónoka*” ígért. Felmerülhet itt a nyugati világ kapcsolata az iszlámmal, vagy éppen az izraeli-palesztin konfliktus kezelése, aminek terén igazán jelentős előrelépés már régóta nem történt.

OBAMA REAKCIÓJA A DÍJRA

Maga az elnök is „meglepetten és mély alázattal” fogadta a hírt, hiszen nem volt az esélyeseknek tartottak között, és úgy tekintett a döntésre mint „cselekvésre való felhívásra, nem pedig mint eddigi eredményei elismerésére”.⁷ Elmondta, hogy nem érzi megérdemeltnek, hogy ezáltal azok magasztos társaságába kerüljön, akik már meg lettek tisztelve e díjjal. Úgy véli volt azonban, volt már példa a történelem során arra hogy a díj egyfajta támogatásként, bátorításként szolgált nemes célok elérése végett, így ezért elfogadja a Bizottság döntését.

„Ezekkel a kihívásokkal nem birkózhat meg egyesegyedül egy vezető vagy ország sem.” Ezzel a kijelentéssel, már nyilatkozata elején arra utal az elnök, hogy visszautasítja a tény, hogy az egyedül az ő (vagy az Egyesült Államok) felelőssége az, ami történni fog a Bizottság által említett fontos kérdésekben.

„Nem fogadhatunk el egy olyan világot, melyben a nukleáris fegyverek egyre több országban terjednek el, és egy nukleáris népiirtás veszélye egyre több embert fenyeget. ...konkrét lépéseket tettünk egy nukleáris fegyverektől mentes világ felé: mert minden nemzetnek megvan a joga az atomenergia békés felhasználásához, azonban minden nemzet felelősséggel tartozik azért, hogy kimutassa békés szándékait.” Szinte rögtön rátér, a nukleáris fegyverektől mentes világ koncepciójára, az egyik legfontosabb kulcskérdésre, ami rendkívül nagy szerepet játszott abban, hogy a Bizottság neki ítélte a Nobel-békedíjat. Nyilvánvaló, hogy az elnök leginkább az Észak-Korea (aki valójában is rendelkezik atomfegyverrel), illetve az Irán által (potenciális nukleáris fegyver birtokos) jelentett fenyegetésekre céloz. Azonban már az is hatalmas előrelépés velük kapcsolatban, és más megközelítést

⁷ OBAMA, B. Reaction to Winning...

jelent, hogy kimondja, joguk van az atomenergia békés felhasználásához.

„Nem fogadhatjuk el a klímaváltozás okozta fenyegetéseket, mely örökre sebet ejthet azon a Földön, melyet majd gyermekeinknek kell átadnunk. ...ezért kell tehát minden nemzetnek elfogadnia a ráeső felelősséget, hogy megváltoztassuk energiafelhasználási szokásainkat.” Az elnök ezen állításában manifesztálódik a klímaváltozás okozta kihívások melletti szilárd kiállása. Mindenki figyelmét felhívja a helyzet mihamarabbi orvoslására, hangsúlyozva, hogy ez mindnyájunk, felelőssége.

„Mindnyájuknak hozzá kell tenni a saját részét, hogy megoldjuk azokat a konfliktusokat, melyek annyi fájdalmat és nehézséget okoztak sok éven keresztül. A törekvéseknek magukba kell foglalniuk az kitartó elkötelezettséget, hogy végre izraeliek és palesztinok békében és biztonságban éljenek együtt...” Az elnök kifejezi elkötelezettségét a Közel-Kelet legégetőbb és leghosszabb ideje tartó problémája mellett, ahol átütő megoldás még nem született, a konfliktus pedig konstans.

„Bármennyire is egy olyan világra törekszünk, ahol a konfliktusok békésen kerülnek megoldásra és a jólét széles körben tapasztalható, meg kell birkóznunk azzal a világgal, amit ma ismerünk. Egy olyanak vagyok a vezetője, mely egy háború befejezéséért felelős...” A kitüntetett itt kristálytisztán az iraki háborúkra, illetve a terrorizmus ellen folytatott harcra utal. Bármennyire is törekedni kell a konfliktusok békés megoldására, ezeket a fejezeteket le kell zárni, és nem is ígéri, hogy ez harc, háború nélkül menni fog. Tehát legitimé teszi a háborúkat, illetve azok befejezéséig tartó harcokat, hiszen a cél Afganisztán és Irak esetében is egy önálló, cselekvőképes, stabil, demokratikus állam hátrahagyása, mely képes kezelni és megoldani belső konfliktusait és fenntartani a békét.

„Az előttünk álló feladatok egy része nem kerül majd befejezésre elnökségem alatt. Egy másik részére, mint például a nukleáris fegyverkezéssel való leszámolásra, talán hátra lévő életem alatt sem fog sor kerülni. Tudom azonban, hogy mindez lehetséges, ha elismerjük, hogy erre egyesegyedül egy ember és egy nemzet nem képes.”

Kiemeli, hogy a zászlójára tűzött célok nem könnyűek, nem fognak egyről a kettőre megvalósulni. Ismét világossá teszi és nyomatékosítja, hogy elhárítja annak a felelősségét, hogy ő mint

Barack Obama, az Egyesült Államok elnöke, illetve országa, az Egyesült Államok egyedül legyen felelős az említett kérdésekben. Nyilatkozata szerint ehhez mindenkire szükség van. Ebben az összefogásban azonban abszolút partner, sőt, kezdeményező.

A Norvég Nobel Bizottság és Obama diskurzusa alapján a következő kérdéseket kell tehát górcső alá venni:

I. Irak és Afganisztán - megtörtént-e a multilaterizmus helyreállítása? Volt-e kísérlet a tárgyalásokra, párbeszédre a érintettekkel?

II. Nukleáris fegyverek - sikerült egyáltalán elérni bármiféle előrelépést a nukleáris demilitarizálás terén?

III. Klímaváltozás - tudott-e Obama valamiféle változást elérni az Egyesült Államok energiapolitikájában, tudott-e reagálni a klímaváltozás által támasztott kihívásokra?

IV. Kultúrák közötti párbeszéde - történt-e jelentős előrelépés az ismertebb nemzetközi konfliktusok terén?

Itt rögtön szeretnék rátérni röviden a IV. pontra, melyet dolgozatomban tüzetesebben nem fogok kifejteni, hiszen a kultúrák közötti párbeszéd a teljesítménynek olyan dimenziója, ahol tényleges produktumot mérni nehéz. Az önmagukban hatást nem feltétlenül produkáló retorikai megnyilvánulások, illetve egy-egy szimbolikus cselekedet jelentik magát a teljesítményt. Bár ezen a téren igen is sokat tett Obama (gondoljunk csak a kairói, az iszlám világ és Amerika megbékéléséről szóló beszédre, a Cordoba Kezdeményezés támogatására vagy az irániak Nowruz, azaz a perzsa újév alkalmából való köszöntésére), nehéz messzemenő következtetéseket levonni az érdemeiről, és nem célszerű ezt a kérdést a Nobel-békedíjjal kapcsolatban vizsgált teljesítményének értékeléséhez alapul venni.

A VILÁG REAKCIÓJA A DÍJRA

Mindent összevetve, Obama a kitüntetéséig komoly elhatározásokat tett, ambiciózus, inspiráló és lehengető beszédek tartott (gondoljunk csak a prágai, utópisztikus atomfegyverek nélküli világról szóló beszédre) és a népek összefogását sürgetve, égető témákat karolt fel, ami rendkívül dicséretes. Mindezek ellenére, nem szabad megfeledkezni arról, hogy a Nobel-féle kritériumok között szerepel, hogy a kitüntetettnek sokat kell

tennie a nemzetközi kapcsolatok demilitarizálása érdekében. Amikor Obama megkapta a maga díját, Afganisztánban és Irakban háborúzott. Sokakat meglepett, hogy a friss Nobel-békedíjas első kiemelkedő lépése nem volt más, mint újabb csapatokat küldeni Afganisztánba a tálibok ellen, melyek létszáma meghaladta a 30.000 főt,⁸ és úgy gondolták, ez cseppet sem minősíthető békepárti törekvésnek, sem előzetes ígéreteihez méltónak.

Sokan egyetértettek azonban abban, hogy jó helyre került a díj, és hogy az segíthet majd teret nyerni az elnök elképzeléseinek. Mihail Gorbachov⁹ véleménye szerint „ezekben a nehéz időkben támogatni kell azokat, akik képesek a felelősségvállalásra, elkötelezettek, és van elképzelésük”. Hamid Karzai afgán miniszterelnök teljes szívből gratulált Obamának, bízva Afganisztán és a térség békéjének helyreállításában. Martti Ahtisaari, volt finn miniszterelnök, és a díj 2008-as nyertese úgy vélekedett, hogy a díj egyfajta bátorításként szolgálhat a Közel-Kelet békéjének megteremtésében.

Az iráni elnök, Ahmadinejad szóvivője (TIME, 2009a) elmondta, hogy remélik, az elnök praktikus döntéseket fog hozni az igazságtalanság felszámolása érdekében, illetve külön kiemelte az ENSZ Biztonsági Tanácsán belüli vétőjog eltörlését. Ezt mai távlatból rögtön megcáfolhatjuk, és látható is, hogy Kína és Oroszország vétői nagyban gátat szabnak a szíriai konfliktusba való beavatkozásnak. Joe Klein (TIME, 2009a) szerint „azért lett kitüntetve, aki nem (George W. Bush), vagy akivé válhat, és nem pedig azért aki, és az eredményekért, amiket elért”. Thorbjorn Jagland, a Norvég Nobel Bizottság elnöke, azonban visszautasította a vádat, miszerint Obama túl korán kapta volna meg a díjat erőfeszítése miatt, és azt mondta, a bizottság támogatni akarta az elnököt, akárcsak Mihail Gorbacsovot 1990-ben, a Szovjetunió fellazításáért tett törekvéseiért.¹⁰

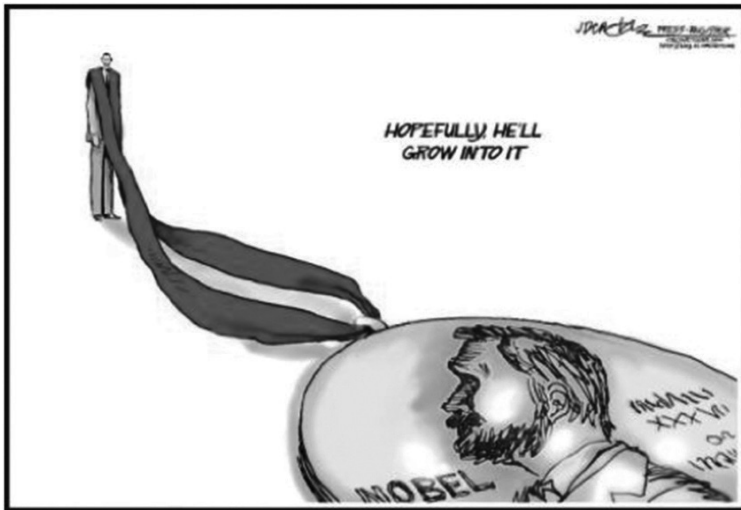
A vélemények tehát széles skálán mozogtak a díj kiosztását követően, általánosságban azonban pozitív és optimista volt a fo-

---

⁸ CNN: Obama Afghanistan strategy: More troops in quickly, drawdown in 2011. CNN, [Online], 2009

⁹ LEVY, G. , FAURE, G., KELLY, T.: World Reaction to Obama Winning the Nobel. TIME, [Online], 2009

¹⁰ LEVY, G. , FAURE, G., KELLY, T.: World Reaction to Obama Winning the Nobel. TIME, [Online], 2009

2. kép. „Remélhetőleg majd belenő.” Egy, a számos karikatúra közül.

Forrás: <http://neerajbhushan.files.wordpress.com/2010/05/obama-nobel-cartoon.jpg>

[Letöltve: 2012. november 3.]

gadtatása. Úgy tűnik azonban, sokan megfedkeztek az eredeti „nobeli” elvekről, mely pusztá törekvéseknél és elképzeléseknél jóval többre volt hívatott.

Mit tett valójában Obama az elmúlt négy évben?

ÍGÉRETEI A KÜLPOLITIKAI PROBLÉMÁK MEGOLDÁSÁRA

Ahogy már utaltam rá, a díjat kiosztó Norvég Nobel Bizottság különösen kiemelte az Obama által képviselt új világpolitikai irányzatot, mely a párbeszédre és a tárgyalásokra helyezte a hangsúlyt a konfliktusok megoldása érdekében. 2009. július 4-én Kairóban tartott beszédet, „Új kezdet” címmel. Ezen beszédben megpróbált közelíteni az iszlám felé, és azt sugallta, mindnyájunk közös érdeke a békés együttélés. Kijelentette: *„Könnyebb háborúkat kezdeni, mint befejezni azokat. Könnyebb másokat hibáztatni, és meglátni, miben különböznek tőlünk, mint magunkba nézni, és megtalálni a dolgokat, melyek összekötnek. A helyes utat kell választanunk, nem csak a könnyűt.”* Kulcsfontosságúként utalt Izrael, Palesztina és az

arab világ helyzetére, és elmondta, ha az izraeliek és a palesztinok is csak saját szemszögükből próbálnak közelíteni a megoldás felé, nem fognak célba érni, és eljutni a békéhez és biztonsághoz, mely nem csak Izrael, Palesztina, vagy Amerika érdeke, hanem az egész világé. Úgy nyilatkozott, az Egyesült Államok össze fogja hangolni politikáját mindazokkal, akik békére törekzenek.¹¹ Nem csoda tehát, hogy mindenki nagy fordulatokra és előrelépésekre számított ezen a téren, hiszen rég nem volt példa ilyen nagyszabású elhatározásokra.

Az elnök külön kitért Irak és Afganisztán esetére is. Kiemelte, hogy országának nem célja, hogy katonai bázisokat tartson fenn Afganisztánban, hiszen hatalmas áldozatokkal jár a küldetés, de addig nem tekinthető befejezettnek, és bár szívesen tennék, a csapatok visszavonására nem kerülhet sor, amíg nem lehetnek meggyőződve arról, hogy az afganisztáni és pakisztáni erőszakos szélsőségesek nem akarnak annyi amerikaival végezni, amennyivel csak tudnak. Tudván, hogy pusztán a katonai erők nem fogják megoldani a helyzetet, ígéretet tett Afganisztán és Pakisztán jelentős pénzügyi támogatására, infrastruktúrájuk és gazdaságuk fejlesztése érdekében. Irakra nézve kijelentette, hogy Amerikának kettős kötelezettsége van: „segíteni Iraknak egy jobb jövő építésében, és Irakot rábízni az irakiakra.”¹² Éppen ezért kijelentette, hogy tiszteletben tartják egyezségüket Irak demokratikusan megválasztott kormányával, és 2012-re minden amerikai osztag elhagyja az országot.

Ezt megelőzően, Barack Obama 2009 áprilisában Prágában tartott beszédet a nukleáris fegyverek használatának korlátozásáról, amiben megígérte, hogy „az Egyesült Államok konkrét lépéseket fog tenni egy atomfegyverektől mentes világ felé.”¹³ Azt azért hozzátette, hogy amíg léteznek effajta fegyverek, az USA rendelkezni fog egy biztonságos, hatékony arzenállal, hogy garantálhassa a biztonságot szövetségesei számára, de minél hamarabb el fogják kezdeni a munkát annak csökkentése érdekében. Ennek fejében ígéretet tett az Oroszországgal való tárgyalások folytatására, és más atomhatalmak bevonására a korlátozások iránti törekvésbe.

---

¹¹ OBAMA, B.: Speech to the Muslim World (Transcript). *TIME*, [Online], 2009b

¹² OBAMA, B.: Speech to the Muslim...

¹³ OBAMA, B.: Speech in Prague (Transcript). *The Huffington Post*, [Online], 2009c

Méltán lehetett tehát nagy előrelépésekre számítani számos területen, sokan nagy elvárásokat támasztottak az újdonsült elnökkel szemben. A díj ehhez szolgálhatott bátorításképpen, a kérdés pedig nyitva állt: fel tud-e nőni a feladathoz?

A LEGFONTOSABB KÉRDÉSEK, KIHÍVÁSOK

Mint az már ígéreteiből is kiderült, az elnöknek számos problémával kellett szembenéznie. Ezek közül kulcsfontosságúnak bizonyultak az afganisztáni és iraki háború befejezésére tett törekvések, a klímaváltozás támasztotta kihívások, illetve a nukleáris fegyverkezés térnyerésére való reakció.

AZ AFGANISZTÁNI HÁBORÚ

Az afganisztáni háború az Egyesült Államok történelmének leghosszabb, jelenleg is tartó háborúja. Az USA hadműveleteit 2001. október 7-én kezdte meg az Al-Kaida terrorszervezet számára háterszágot biztosító Afganisztán ellen, Nagy-Britanniával karöltve, válaszul a 2001. szeptember 11-ei terrortámadásra, mely közel 3000 ember életét követelte.¹⁴ Obama úgy fogalmazott, „Afganisztánba nem választásból, hanem szükség miatt indultunk.”¹⁵ Merőben különbözött tehát a helyzet az iraki háborútól, mely már egy sokkal vitatottabb lépés volt. Az afganisztáni történések azért is bírtak nagy fontossággal Obama számára, hiszen az amerikai társadalom a vietnámi háború óta különösen érzékenyek voltak a hazájuk által vívott fegyveres konfliktusokra. A háború megítélése sokat változott kitörése óta. A megkérdezettek 67%-a úgy gondolja, hogy az afganisztáni háború „nem érte meg”, 10-ből 7 amerikai pedig nem gondolja, hogy a háború következtében az Egyesült Államok nagyobb biztonságban lenne a terrorizmustól; ezzel ellentétben 2002-ben még az amerikaiak csaknem kétharmada támogatta a háborús törekvéseket.¹⁶

Az afganisztáni és iraki háború helyzetének tárgyalásakor egy dolgot világosan látni kell: ezeket a harcokat nem Obama kezdeményezte. Ezeket a háborúkat örökölte, és a felelősség az övé,

---

¹⁴ NOLAN, R.: The Lessons of the Afghanistan War, 12 Years Later. *USA News*, [Online], 2012

¹⁵ OBAMA, B.: Speech to the Muslim...

¹⁶ NOLAN, R.: The Lessons of the...

hogy a lehető legjobban jöjjön ki belőlük, ami deklarált célja is Obamának. Az elnök ezért van mai napig roppant kellemetlen helyzetben, hiszen a laikusoktól számtalanszor megkapja, hogy ő egy „háborús elnök” (lásd, korábbi kép).

Obama 2009-es kairói beszédében azt állította, nem szándékoznak csapataikat Afganisztánban tartani, és katonai bázisokat fenntartani sem céljuk. Ennek ellenére, a díj átvétele után alig két hónappal, 2009 decemberében az elnök 30.000 egység Afganisztánba küldéséről határozott, az afgán kormány és a biztonsági erők támogatására a lázadó tálibokkal szemben, valamint az al-Kaida titkos bázisainak megsemmisítése érdekében.¹⁷ Ez elősegítette volna a csapatok majdani mihamarabbi visszavonását, melynek kezdetét az elnök 2011 júliusára, végét pedig 2013 januárjára prognosztizálta.

A 2009-ben kiküldött támogató csapatok visszavonására 2012 szeptemberében került csupán sor, így az Afganisztánban tartózkodó haderő létszáma 68.000 főre csökkent. A távozó csapatok nem hagyták viszont maguk mögött a remélt biztonságot. A növekvő erőszak és politika instabilitás ráadásul az eddig biztonság terén elért eredmények csorbulását veszélyezteti, legfőképpen az ország dél és délkeleti részén, a határ mentén, ami a tálib lázadók fő színtere.

Az amerikai hadsereg egyik legfontosabb feladata, hogy segítse Hamid Karzai afgán kormányát egy önfenntartó, ütőképes biztonsági erők (rendőrség, hadsereg) kialakítását. Ehhez nyilvánvalóan toborzásra van szükség. Az afgán erők 2007-ben 45.000 katonát és 60.000 rendőrt számlált. Ezek a számok 2011-re jelentősen megugrottak, 170.000-re és 134.000-re változtak.¹⁸ Ez azonban teret adott a tálibok által alkalmazott legveszélyesebb „fegyvernek”, a koalíciós erők közé való beépülésnek, beszivárgásnak számos merényletet végrehajtva így a koalíciós erőkkel szemben, hiszen a megnövekedett nyomás alatt álló toborzó tisztek nem vették olyan szigorúan a jelentkezési követelményeket. Óriási problémát jelentenek Afganisztán törzsi hagyományai is, és ezen belül a törzsi vezetők, melyek 80-85%-a tálibokkal szim-

---

¹⁷ CNN: Obama Afghanistan strategy: More troops in quickly, drawdown in 2011. CNN, [Online], 2009

¹⁸ MASHAL, M.: Shadow of the Infiltrator . *TIME*, 2012. 180. évf., 16. szám, 12-13. o.

patizál, és lobbizik értük. Fontos hivatalokat töltenek be, és az elnök, Hamid Karzai tanácsadóiként is szolgálnak, kettős mércét állítva ezzel elé, kihasználva az elnök jól ismert ambivalenciáját a háborúval kapcsolatban.¹⁹

Most pedig, hogy Amerika félszeggel már a 2014-es visszavonulásra figyel, a lázadó tálibok érzik, hogy van keresni-valójuk. Abdul Waheed Wafa, a kabuli egyetem Afganisztán Centrumának igazgatója szerint a beépülők többsége nem amerikai katonák meggyilkolására vállalkoztak, hanem hogy az afgán társaiknak prédikáljanak a „megtérésről”. Wafa szerint a lázadók számára nincs megfelelőbb helyszín a kételyek ébresztésére, a küldetés megkérdőjelezésére és a provokálásra, mint a katonai barakkokban.²⁰ Szeptember 29-én egy ilyen, beépült lázadók által végrehajtott támadás végzett az afganisztáni háború 2000. amerikai katonájával. Az efféle esetek csak növelik a bizalmatlanságot az afgán és a NATO csapatok között, az amerikaiak pedig nem tudják, Washington miért is próbálja segíteni Afganisztánt. Lassan a háború kezdetének valódi célja is feledésbe merül, ahhoz viszont, hogy az USA a tervezett 2014-es visszavonulása után győzelmet kiálthasson ki, stabil és megbízható afgán erőket kell maga mögött hagynia.²¹

Az Al-Kaida elleni harchoz, és az afganisztáni háborúhoz szorosan kapcsolódik, mondhatni, hogy annak tetőpontja az Oszama bin Láden elleni akció, melyet maga Obama rendelt el. A nyomok a pakisztáni Abbottabad városához vezettek, Iszlámábádtól 60 kilométerre északra. Az elnök, ahogy ténylegesen senki sem, nem volt teljesen biztos, hogy valóban bin Láden rejték helyére találtak-e.²² Végeredményében Oszama Bin Láden likvidálására adott parancsot, ráadásul az akcióban négy másik személy is életét veszítette. „Mennyire volt humánus, még ha a legkeresettebb terroristáról van is szó, és egy Nobel-békedíjjal kitüntetett személyhez méltó cselekedet?” - tehettél fel maguknak sokan a kérdést, melyre nem biztos, hogy mindenki helyeslő választ adott. Ha figyelembe vesszük azonban Obama a díj

¹⁹ MASHAL, M.: Shadow of the... 12-13. o.

²⁰ MASHAL, M.: Shadow of the... 12-13. o.

²¹ WENDLE, J.: Insider attacks take a toll. *TIME*, 2012. 180. évf., 16. szám, 6. o.

²² ABC NEWS: Obama Gives Order, Bin Laden Is Killed: White House Timeline. *ABC News*, [Online], 2011

fogadására vonatkozó elnöki beszédét, semmilyen ellentmondásba nem ütközünk: „...*meg kell birkóznunk azzal a világgal, amit ma ismerünk.*” Ezen világ legradikálisabb terroristaszervezetének pedig ismert vezetője volt Oszama Bin Laden, aki többek között a 2001. szeptember 11-ei terrortámadásért is felelősség terhelt. Likvidálása nagy lépést jelentett a terrorizmus ellen folytatott harcban, és megbénította az Al-Kaida működését.

Ha pedig a tálibokkal való tárgyalásról, és párbeszédéről van szó, nem mondhatjuk, hogy nem történtek próbálkozások az amerikai fél oldaláról. Az alelnök, Joe Biden (2011) még egy olyan vitás kijelentésbe is beleszaladt, hogy „...a tálibok, önmagukban, nem az ellenségeink.”

Több kudarcba fulladt próbálkozás után úgy tűnik, hogy ismét elkezdődhetnek béketárgyalások. Obama 2013 januárjában állapodott meg Karzai afgán miniszterelnökkel a tárgyalások megkezdéséről, de kihangsúlyozta, „*a megbékélés nem lehetséges a terrorizmus feladása és az Afgán Alkotmány elismerése nélkül...*” Karzai pedig elmondta, hogy az Afgán Béketanács fog tárgyalni a tálibokkal és a régió fontosabb országaival, beleértve Pakisztánt is, a tálibok Katarban nyíló irodájában.²³

AZ IRAKI HÁBORÚ

Az iraki háború megindítása a Egyesült Államok jelenkori törtelmének vitathatatlanul egyik legmegosztóbb története volt. Ahogy Obama fogalmaz, „*Irak egy választott háború volt, ami nagy ellentétekhez vezetett országomon belül, és világszerte.*”²⁴ Maguk a hadműveletek azért indultak meg 2003. március 20-án az ország ellen, George W. Bush nyilatkozata alapján, hogy „*lefegyverezzék Irakot, felszabadítsák népét, és megvédjék a világot a súlyos veszély elől.*” A háborúban csaknem 4500 amerikai katona vesztette életét, a civiláldozatok száma pedig becslések szerint meghaladta a 100.000-et.²⁵ Feltételezték, hogy a Szaddam Husszein diktátorsága alatt álló közel-keleti ország tömegpusztító fegyverekkel rendelkezik, illetve szálak kötik az Al-Kaida terrorszervezethez,

²³ GEHRKE, J.: Obama approves reconciliation talks between Afghanistan and Taliban. *The Washington Examiner*, [Online], 2013

²⁴ OBAMA, B.: Speech to the Muslim...

²⁵ WHITE, D.: Iraq War Facts, Results and Statistics. US Liberal Politics, [Online], 2012

azonban végül kiderült, hogy ezeknek az állításoknak nem volt igazságalapja.²⁶

Obama kulcsfontosságúnak tekintette az amerikai csapatok mihamarabbi kivonását, és úgy nyilatkozott, 2012-ig minden egység haza fog térni, addig pedig segíteni fogják Irakot saját rendfenntartó erőinek kiképzésében, valamint az ország gazdaságának fejlesztésében.²⁷ Kinevezése idején 142.000 egység tartózkodott Irakban, ezt csökkentette 2010 augusztusára 50.000 egységre, akik valójában már csak az iraki erők kiképzésben és a rendfenntartásban segédkeztek az iraki hatóságoknak. 2011. december 18-án pedig az utolsó amerikai katona is elhagyta az országot.²⁸

Obama beváltotta tehát ígéretét, befejezte az iraki háborút, a katonákat hazahozta. Nevezhető-e ez győzelemnek? Egy biztonságos állam maradt az elmasírozó amerikai katonák mögött, mely őrizni tudja a friss demokrácia törékeny drágakövét? A kivonulást követő egy hónapban a hatóság a lázadók közötti harcok 434 halottat követeltek.²⁹

A helyzet azóta sincs javulófélben, sorozatosak a robbantások és az öngyilkos merényletek. A kormány nem képes áthidalni a vallási ellentéteket, a síták és a szunniták konfliktusa állandósult, ezt az iraki Al-Kaida térnyerése pedig csak tovább súlyosbítja.

EGY NUKLEÁRIS FEGYVEREKTŐL MENTES VILÁG

Obama 2009-es prágai beszéde után sokan meglepődtek, és ámuldozva fogadták a bejelentéseket, mely szerint az USA lépéseket fog tenni egy nukleáris fegyverektől mentes világ felé. Az elnök kiemelte az Oroszországgal korábban megkezdett tárgyalások folytatását. Külön felhívta a figyelmet az Észak-Korea és Irán atomprogramjaiban rejlő veszélyekre, mindamellet, hogy tiszteletben tartják a nukleáris energia békés felhasználásához való jogukat, a konfliktusok megoldásában pedig a párbeszédre helyezik a hangsúlyt.

²⁶ WHITE, D.: Bush Admits Iraq Had No Weapons of Mass Destruction. US Liberal Politics, [Online], 2006

²⁷ OBAMA, B. Reaction to Winning...

²⁸ BASU, M.: *Deadly Iraq war ends with exit of last U. S. troops.* CNN, [Online], 2011

²⁹ THE NEW YORK TIMES, 2012a

Oroszországgal az 1991-es START szerződés (hadászati fegyverek számát szabályozza) 2009. december 5-én járt le. Ezt követően áprilisban Obama és Medvegyev orosz elnök is aláírta a megújítást, azonban érvénybe csak a 2011 februárjában lépett. A szerződés kihat többek között az atomrakétákra és az atom-tengeralattjárókra is, mindkét oldalon mintegy 50%-kal csökkentve az állományokat.³⁰

Bizalomgerjesztő, hogy a két, egykor egymással szembenálló szuperhatalom a párbeszédnek és a tárgyalásoknak köszönhetően ilyen mélységű együttműködésre képes, elősegítve a demilitarizálódást, és példát mutatva ezáltal a világ többi atomhatalmának. Elgondolkodtató azonban, hogy az olyan országok, mint Oroszország, vagy például Kína, akiknél az Egyesült Államok technikailag sokkal jobban felszerelt haderővel rendelkezik, miért döntenének úgy, hogy végleg maguk mögött hagyják a nukleáris fegyvereket, ha azok tulajdonképpen egyfajta biztosítékot jelentenek Washingtonnal szemben.

Észak-Korea helyzete már nem ilyen kecsegtető. Bár az ENSZ és az USA próbálnak nyomást gyakorolni, zavartalanul folytatja az urándúsítást, elemzések szerint az ázsiai ország 2015-re 25 és 48 közötti atomfegyverrel rendelkezhet, ha nem sikerül eredményesen fellépni ellene.³¹ Köztudott, hogy nincs érvényben békeszerződés Szöul és Phenjan között, csupán fegyverszünet. A hátár mentén sorozatosak a konfliktusok, legutóbb Észak-Korea „irgalmatlan támadással” fenyegetette meg Dél-Koreát, mert néhány délre disszidált Észak-Korea ellenes propagandát próbált terjeszteni.³² Tudvalévő, hogy a koreai háború után, 1953-ban a két állam között tényleges békekötés nem született, csupán egy fegyverszünet. A helyzet idén márciusban odáig fajult, hogy Phenjan érvénytelennek nyilvánította a fegyverszünetet, közölte az országot irányító Munkáspárt hivatalos újságja. Az eset háttérében a kommunista ország iránti, egyre szigorodó szankciók állhatnak, melyek sorozatos nukleáris teszt-robbantásokra reagáltak tiltakozásképpen.

³⁰ BBC: *US-Russia New Start treaty comes into effect*. BBC, [Online], 2011

³¹ THE TELEGRAPH: *North Korea could have fuel for 48 nuclear weapons by 2015*. *The Telegraph*, [Online], 2012a

³² THE TELEGRAPH: *North Korea threatens 'merciless strike' against the south*. *The Telegraph*, [Online], 2012b

Irán atomprogramját homály és kételyek övezik. Bár az iszlám köztársaság szilárdan állítja, hogy az atomenergiát csak békés célokra, elektromos áram termelésére használják, hogy még többet tudjanak profitálni olaj exportjukból, ezt többen megkérdőjelezzik, hiszen Irán az utóbbi években a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség tiltakozása ellenére is folytatta programját. Izrael aggodalmakkal figyeli az eseményeket és megpróbál lobbizni szövetségeseinél Iránnal szemben. Határozottabb fellépést várnak el az ENSZ-től, az EU-tól és az Egyesült Államoktól, akik ennek fejében bojkottálták az Irántól való vásárlást.³³ Érthető azonban, hogy Amerika nem mer keményebben fellépni, hiszen Irak esetében teljes mértékben rosszul mérték fel a helyzetet. Egy hasonló módon megindított esetleges támadás katasztrofális következményekkel járna. Eközben egyre nő a feszültség Izrael és Irán között. Sokan elfelejtik azonban, hogy Izrael egyértelműen atomfegyverek birtokában van. 2010 szeptemberében Obama azt mondta az ENSZ-ben tartott beszéde során, hogy még van idő a diplomáciára, de ez az idő véges, valamint felhívta a figyelmet, hogy egy nukleáris fegyverrel rendelkező Irán Izrael eltörlésével fenyegetne, a Perzsa-öböl országainak biztonságát, és a világgazdaság stabilitását veszélyeztetné.³⁴ Érdekes abba is belegondolni, hogyan festene jelenleg a helyzet, ha a 2012. novemberi elnökválasztásokat a republikánus Romney nyerte volna, aki a választások előtt folyamatosan számon kérte Obama határozatlanságát, sokkal keményebb fellépést hirdetve. Nem biztos, hogy egy ilyen feszült helyzetben az erőszakos hozzáállás bölcs dolog volna, sőt, talán magát a tárgyalás lehetőségét is kizárná. *„...az elnöknek teljesen világossá kellett volna tennie, hogy az Amerikai Egyesült Államok ha szükséges, katonai beavatkozást fog eszközölni, hogy meggátolja, hogy Irán nukleáris fegyverhez jusson”* - hangsúlyozta Romney³⁵ a Republikánus Párt elnökjelölti vitájában.

Annak ellenére, hogy 2013 februárjának elején Khamenei iráni ajatollah, Ali Akbar Salehi iráni külügyminiszter pozitív visszajelzéseivel ellentétben úgy nyilatkozott, hogy *„az iráni nemzet nem*

³³ THE NEW YORK TIMES: Iran's Nuclear Program (Nuclear Talks, 2012) *The New York Times*, [Online], 2012b

³⁴ ABC, 2012b

³⁵ ROMNEY, M.: Position on Iran (Transcript). *Republican Candidates*, [Online], 2012

fog nyomás alatt tárgyalni”,³⁶ most talán mégis lehetőség nyílik a párbeszédre, a szigorú nemzetközi megszorítások és szankciók miatt.³⁷

A KLÍMAVÁLTOZÁS KIHÍVÁSAI

Barack Obama már hivatalba lépése előtt is prioritásként kezelte a klímaváltozás okozta kihívásokra való reakciót. A leendő elnök először 2008. november 18-án szólalt fel az üggyel kapcsolatban, és radikális változásokat vetített előre egy videóüzenet keretében, amit egy Los Angelesben, Kalifornia akkori kormányzója, Arnold Schwarzenegger által szervezett globális felmelegedéssel kapcsolatos csúcstalálkozóra küldött.

„Kevés kihívással néz szembe Amerika és a világ, mely sürgetőbb volna a klímaváltozással vívott harcnál. A tudomány álláspontja vitathatatlan, a tények pedig világosak. A tengerszintek emelkednek, a partvonalak süllyednek. Rekordszintű aszályt, terjedő éhínséget és növekvő erősségű viharokat láttunk.”

„Az elnökségem egy új fejezetet fog nyitni Amerika klímaváltozással kapcsolatos vezetőszerepében, erősíteni fogja nemzetbiztonságunkat és milliónyi új munkahelyet fog létesíteni a folyamatban.”

„Szigorú éves célokat fogunk kitűzni, hogy 2020-ra a károsanyag-kibocsátási szintet az 1990-es állapotokra szorítsuk vissza, és 2050-re pedig ahhoz képest is 80%-os csökkenést érhessünk el. Ráadásul, évi 15 milliárd dollárt fogunk befektetni, hogy felgyorsítsuk a magánszektor törekvéseit, hogy megépítsék a tiszta energia jövőjét. Napenergiába, szélenergiába és újgenerációs bio üzemanyagokba fogunk fektetni. Az atomenergiát szüneteltetni fogjuk, amíg meg nem győződünk, hogy biztonságos.”

„A befektetés ...nem csak egy tiszta energiájú jövőt fog hozni, megmentve a bolygónkat, hanem segíteni fog átalakítani az iparunkat, és kivezetni az országot a gazdasági válságból öt millió új, zöld munkahelyet teremtve, amelyek nem kerülhetnek kiszervezésre.”

„Ha elfoglalom az elnöki széket, biztosak lehetnek benne, az Egyesült Államok ...segíteni fog a világot egy klímaváltozással kapcsolatos globális együttműködés új korszaka felé vezetni.”

³⁶ SANGER, D.: Supreme Leader of Iran Rejects Direct Talks With U.S. *The New York Times*, [Online], 2013

³⁷ NASR, V.: Why Iran Maybe Ready to Deal. *The New York Times*, [Online], 2013

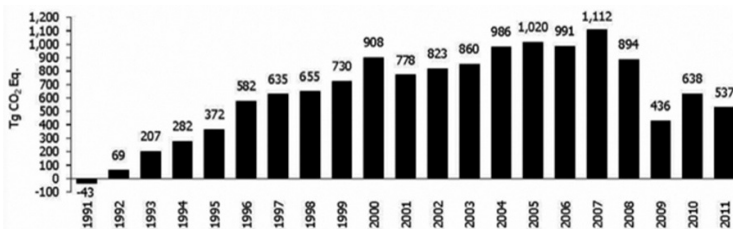
„Itt az ideje, hogy a világ egyszer és mindenkorra megbirkózzon ezzel a kihívással. A késlekedés most már nem opció, a tagadás pedig többé nem elfogadható válasz. A tét túl nagy, a következmények pedig túl komolyak.”

Az akkori leendő elnök beszéde alapján több célkitűzést különíthetünk el:

- a károsanyag-kibocsátási szint csökkentése
- a magánszektor megújuló energiaforrásokba való befektetésének állami támogatása
- az atomenergia használatának korlátozása
- öt millió „zöld” munkahely teremtése

Ezen célkitűzések terén történt folyamatokat fogom most lényegre törően, érthetően megvizsgálni és értékelni.

A KÁROSANYAG-KIBOCSÁTÁSI SZINT CSÖKKENTÉSE

2. ábra. Kumulált változás az Egyesült Államok károsanyag-kibocsátásában az 1990-es szinthez (6172 teragramm) viszonyítva, teragrammban kifejezve

Forrás: *United States Environmental Protection Agency*

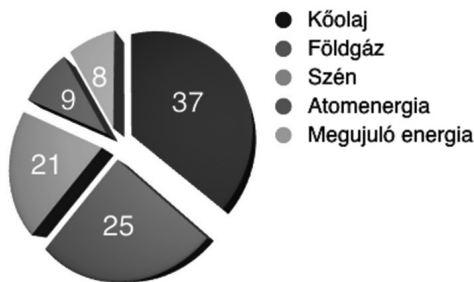
Elérhetőség: <http://www.epa.gov/climatechange/Downloads/ghgemissions/US-GHG-Inventory-2011-ES-Executive-Summary.pdf>

[Letöltve 2013. március 19.]

Az ábra alapján világosan megfigyelhető, hogy Obama hivatalba lépés évében, drasztikusan csökkent a károsanyag-kibocsátás szintje. 2008 és 2009 között több, mint 50%-kal csökkent az a mennyiség, amellyel a károsanyag-kibocsátás az 1990-es szintet túllépi. Bár a következő években ez az arány nőtt valamivel, még így is sikerült egészen az 1995-ös állapotokhoz hasonló szituációt elérni. Ez mindenképpen biztató és reményt adhat Obama célki-

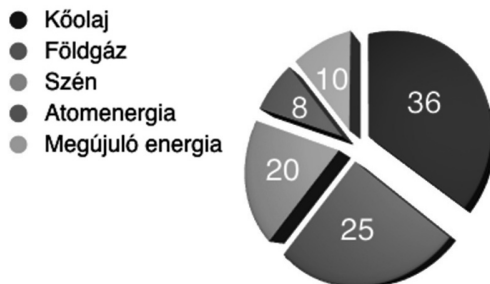
tűzéséhez, hogy 2020-ra elérhető közelségbe kerüljön az 1990-ben produkált kibocsátási szint.

A MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK SÚLYÁNAK NÖVELESE

3. ábra. Az Egyesült Államok 2009-es energiafelhasználásának megoszlása, százalékban megadva

*Forrás: saját szerkesztés, a www.dialogueearth.org alapján
Elérhetőség: http://www.dialogueearth.org/wp-content/gallery/what-a-mouthful-eating-through-the-u-s-energy-mix-in-60-seconds/2009_us_energy_mix.png
[Letöltve: 2013. március 22.]*

4. ábra. Az Egyesült Államok 2011-es energiafelhasználásának megoszlása, százalékban megadva

*Forrás: saját szerkesztés, a www.dailyenergyreport.com alapján
Elérhetőség: <http://www.dailyenergyreport.com/wp-content/uploads/2012/07/US-Energy-Consumption2.jpg>
[Letöltve: 2013. március 22.]*

A mellékelt ábrák alapján látható tehát, hogy igazán gyökeres változás nem történt, azonban rendkívül biztató, hogy a megújuló energiaforrások felhasználásának súlya a 2009-es és 2011-es állapotokat összevetve 20%-ot növekedett.

Egyáltalán nem következett be azonban drasztikus csökkenés az atomenergia felhasználása terén, mindössze 1%-os visszaesés tapasztalható. Ellentmondásos lehet, hogy az elnök a 2011-es fukusimai atomkatasztrófa után, védelmébe vette a nukleáris energia felhasználást, arra hivatkozva, hogy minden energiaforrásnak megvannak a maga hátrányai, de az Egyesült Államoknak az összes tulajdonságukat figyelembe kell vennie. Hangsúlyozta, az amerikai létesítmények biztonságosak, és úgy lettek megépítve, hogy a földrengéseket is kiállják. A nukleáris energia helyzete azért is érdekes, mert bár a teljes energiafelhasználás csupán 8-9%-át teszi ki, az áramtermelésnek viszont 20%-át adja.³⁸

Az elmúlt négy évben az amerikai történelem legnagyobb méretű, zöld energiába történő befektetése zajlott le, aminek köszönhetően közel megduplázódott az Egyesült Államok megújuló energiatermelése. A támogatott projektek között van a világ legnagyobb nap- és szélenergiái parkjának megépítése, valamint a világ első kereskedelmi bioüzemanyag finomítója is. 30 év után először, a személy- és teherautókra szabott új gazdasági sztenderdeknek köszönhetően 2025-re a kőolaj fogyasztás napi 2,2 millió hordóval fog csökkenni. Az elkövetkezendő 25 évben pedig, a Clean Energy Standard javaslatnak köszönhetően az ország villamosenergia szükségleteinek 80% (a jelenlegi proporció duplája) megújuló energiaforrások felhasználásával kerülne előállításra.³⁹

Úgy tűnik azonban, maga Obama is úgy gondolta, az eddigi eredmények nem elegendőek. Újraválasztása után, ismét zászalajára tűzte a klímaváltozással járó problémák és feladatok kezelését. 2013 februárjában ultimátumot adott a Kongresszusnak, hogy tervet kovácsoljanak a károsanyag-kibocsátás szintjének csökkentésére, valamint a felmelegedő világ veszélyeihez való alkalmazkodásra. Abban az esetben, ha a Kongresszus nem lép kellően korán, az elnök maga fogja kezébe venni a történéseket, és kabinetjével végrehajtható döntésekkel fognak előállni, „*hogy*

³⁸ ASSOCIATED PRESS: Obama defends nuclear energy. *NBC News*, [Online], 2011

³⁹ www.whitehouse.gov, 2013

*most és a jövőben, csökkentsük a szennyezést, felkészítsük közösségeinket a klímaváltozás okozta következményekre, és felgyorsítsuk az átállást a fenntarthatóbb energiaforrások használatára.*⁴⁰

ÖSSZEGZÉS

Barack Obamának, az Egyesült Államok elnökének, a Norvég Nobel Bizottság 2009. október 9-én ítélte oda a nagy presztízzsel járó Nobel-békedíjat, kevesebb, mint tíz hivatalban eltöltött hónap után. A világot megosztotta a kitüntetés, voltak akik felkarolták, és egyetértettek vele, mások az elnök ösztönzéseként, bátorításaként tekintettek rá, de akadtak, akik teljes mértékben elítélték, azt hangoztatván, hogy Obama csupán ígéreteiért és vízióiért vehette át a díjat, melyet ő maga is csak cselekvésre való felhívásként kezelt, nem pedig addigi eredményei elismerésére. Obama kitüntetése előtt lehengerlő beszédekert tartott (Kairóban 2009 júniusában, Prágában 2009 áprilisában), melyekben új irányt mutatott, a párbeszédre és a tárgyalásra helyezve a hangsúlyt, olyan problémák megoldásában mint az atomfegyverkezés, vagy az iszlám világ szélsőséges megnyilvánulása. Éppen ezért, adott volt a kérdés: mihez fog majd kezdeni az amerikai elnök rendelkezésére álló befolyással és hatalommal? Képes lesz-e nagy horderejeű elképzeléseit és kezdeményezéseit valóra váltani?

Mikor Obama átvette a díjat, két országban, Afganisztánban és Irakban is örökölt háborúit vívta, hiszen az amerikai elnök egyben a hadsereg főparancsnoka is. Ígéreteket tett azonban a háború mihamarabbi befejezésére, a csapatok kivonására. Ennek ellenére, bár elvileg a folyamat felgyorsítása lett volna a cél, egyik első intézkedése volt, immár Nobel-békedíjasként, hogy 30.000 amerikai egységet vezényeljen Afganisztánba, amit két év elteltével, 2013. szeptemberben vont ki. Nem váltották azonban be a kellő reményeket, az ország egyre csak sodródik a politikai instabilitás felé. A gyanakvás növekszik a koalíciós erők és az afgán rendfenntartó erők között, hiszen egyre több tálib lázadó szivárog be a seregbe, hogy merényleteket hajtsanak végre, és felszítsák a hatóságok szolgálatába állókat. A háború kezdi elveszteni értelmét, és lassan célja is feledésbe merül, az amerikai közvélemény pedig egyre türelmet-

⁴⁰ REUTERS: Obama gives Congress a climate change ultimatum. *Reuters*, [Online], 2013

lenebb, a 2014-es teljes visszavonulás pedig még messze van. A tálibokkal való tárgyalások lehetséges megkezdésével újra felcsillant a háború békés befejezésének reménye. Kérdés marad azonban, hogy az előzetes kudarcok után, eredményesek lesznek-e.

Irakban valóban befejezte a háborút, 2011 decemberében az utolsó amerikai katonák is elhagyták az országot. Mi maradt azonban hátra? Instabilitás, veszély, törékeny demokrácia. Sorozatosak az összetűzések és merényletek, Amerika ezt semmiképp sem hívhatja győzelemnek, hiszen nem ez volt a célja.

Hatalmas eredménynek számít az Oroszországgal aláírt új START szerződés, mely sok békepártit reménnyel tölt el. Nem sikerült azonban igazi megoldást találni Irán atomprogramjára, ami miatt pattanásig feszül a helyzet a Közel-Keleten. Sorozatosak a fenyegetőzések Irán és Izrael között, a letragikusabb scenárium egy atomháború kitörése lenne, hiszen Izrael minden jel szerint rendelkezik nukleáris fegyverrel, Irán pedig hamarosan szert tehet rá, ha nem sikerül előrelépni az ügyben. Ebben segíthet az esetleges tárgyalások megkezdése, amire most hosszú idő után reális esély mutatkozik. Észak-Korea ügye is megoldatlan, csupán lóg a levegőben. Az ázsiai ország nagy nukleáris arzenállal rendelkezik, sorozatos tesztrobantásaival folyamatosan provokálja Amerikát és a közvéleményt, valamint a Dél-Koreával kötött 1953-as fegyverszünetet is érvénytelennek nyilvánította. A jövőben kulcsfontosságú lesz egyezsége jutni az ázsiai országgal.

A klímaváltozással kapcsolatban jelentős előrelépések történtek. Gondoljunk csak a zöld energiába történő nagyméretű befektetésekre, vagy a károsanyag-kibocsátás szintjének csökkenésére. A klímaváltozás kezelése tipikusan az az eset, ami nem fog egyről a kettőre megváltozni. A hosszú távú tervek azonban igazán példamutatóak, mind a megújuló energiaforrások felhasználásának, mind pedig a károsanyag-kibocsátás korlátozásában.

Mindent összevetve kitűnik tehát, hogy Obamának forradalmi és dicséretes tervei voltak, ezek sokszor a földtől kissé elrugaszkodottnak bizonyultak, hiszen számos téren a törekvések ellenére valódi előrelépés nem történt, illetve ha fog is, sok-sok időnek kell eltelni, hogy láthassuk a gyümölcsét. Erre Obama azonban már a Nobel-békedíj átvételekor felhívta a figyelmet, ezért nem kell feltétlenül a szemére háynunk ezt. A kérdés most már az

marad, hogy miután az Egyesült Államok népe ismét bizalmat szavazott neki, hogy folytassa útját mint elnök, tud-e elérni még radikálisabb és forradalmibb változásokat, hogy egykor mindannyian, hezitálás nélkül mondhassuk, „igen, nem is kerülhetett volna jobb helyre az a 2009-es Nobel-békedíj.”

Irodalom

- ABC NEWS: Obama Gives Order, Bin Laden Is Killed: White House Timeline. *ABC News*, [Online], 2011 – Elérhetőség: <http://abcnews.go.com/blogs/politics/2011/05/obama-gives-order-bin-laden-is-killed-white-house-time-line/> – [Letöltve: 2013. március 4.]
- ASSOCIATED PRESS: Obama defends nuclear energy. *NBC News*, [Online], 2011 – Elérhetőség: http://www.nbcnews.com/id/42106967/ns/politics-white_house/#.UVBA8L-hDzI – [Letöltve: 2013. március 20.]
- BASU, M.: *Deadly Iraq war ends with exit of last U. S. troops*. *CNN*, [Online], 2011 – Elérhetőség: <http://edition.cnn.com/2011/12/17/world/meast/iraq-troops-leave/index.html> – [Letöltve: 2013. március 5.]
- BBC: *US-Russia New Start treaty comes into effect*. *BBC*, [Online], 2011 – Elérhetőség: <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-12373665> [Letöltve: 2013. március 7.]
- BIDEN, J.: *Joe Biden on Iraq, Iran, China and the Taliban* (Transcript). 2011 – Elérhetőség: <http://www.thedailybeast.com/newsweek/2011/12/18/joe-biden-on-iraq-iran-china-and-the-taliban.html> [Letöltve: 2013. március 18.]
- CNN: Obama Afghanistan strategy: More troops in quickly, drawdown in 2011. *CNN*, [Online], 2009 – Elérhetőség: <http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/12/01/obama.afghanistan/index.html> [Letöltve: 2013. március 8.]
- CNN: Obama: Nobel Peace Prize is ‘call to action’. *CNN*, [Online], 2009 – Elérhetőség: <http://edition.cnn.com/2009/WORLD/europe/10/09/nobel.peace.prize/index.html> – [Letöltve: 2013. március 5.]
- GEHRKE, J.: Obama approves reconciliation talks between Afghanistan and Taliban. *The Washington Examiner*, [Online], 2013 – Elérhetőség: <http://washingtonexaminer.com/obama-approves-reconciliation-talks-between-afghanistan-and-taliban/article/2518273> [Letöltve: 2013. március 23.]
- LEVY, G., FAURE, G., KELLY, T.: World Reaction to Obama Winning the Nobel. *TIME*, [Online], 2009 – Elérhetőség: <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1929393,00.html> [Letöltve: 2013. március 4.]

- MASHAL, M.: Shadow of the Infiltrator . *TIME*, 2012. 180. évf., 16. szám, 12-13. o.
- NASR, V.: Why Iran Maybe Ready to Deal. *The New York Times*, [Online], 2013 – Elérhetőség: <http://www.nytimes.com/2013/03/18/opinion/why-iran-may-be-ready-to-deal.html?ref=nuclearprogram> [Letöltve: 2013. március 20.]
- NOBELPRIZE.ORG: The Nobel Peace Prize for 2009. [Online], 2009 – Elérhetőség: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2009/press.html – [Letöltve: 2013. március 5.]
- NOBELPRIZE.ORG: Facts on the Nobel Peace Prize. [Online], 2012 – Elérhetőség: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/shortfacts.html [Letöltve: 2012. november 4.]
- NOLAN, R.: The Lessons of the Afghanistan War, 12 Years Later. *USA News*, [Online], 2012 – Elérhetőség: <http://www.usnews.com/opinion/blogs/world-report/2012/10/11/the-lessons-of-the-afghanistan-war-12-years-later> – [Letöltve: 2012. november 4.]
- OBAMA, B.: First Speech on Climate Change (Transcript), 2008 – Elérhetőség: <http://green21.org/blog/climate-change/obama-speech-on-climate-change/> – [Letöltve: 2013. március 18.]
- OBAMA, B. Reaction to Winning the Nobel Prize (Transcript). *Real Clear Politics*, [Online], 2009a – Elérhetőség: http://www.realclearpolitics.com/articles/2009/10/09/obama_transcript_reaction_to_winning_the_nobel_prize_98649.html – [Letöltve: 2012. november 4.]
- OBAMA, B.: Speech to the Muslim World (Transcript). *TIME*, [Online], 2009b – Elérhetőség: <http://www.time.com/time/politics/article/0,8599,1902738,00.html> – [Letöltve: 2012. november 2.]
- OBAMA, B.: Speech in Prague (Transcript). *The Huffington Post*, [Online], 2009c – Elérhetőség: http://www.huffingtonpost.com/2009/04/05/obama-prague-speech-on-nu_n_183219.html [Letöltve: 2012. november 5.]
- PARK, M.: North Korea declares 1953 armistice invalid. *CNN*, [Online], 2013 – Elérhetőség: <http://edition.cnn.com/2013/03/11/world/asia/north-korea-armistice> – [Letöltve: 2013. március 20.]
- REUTERS: Obama gives Congress a climate change ultimatum. *Reuters*, [Online], 2013 – Elérhetőség: <http://www.reuters.com/article/2013/02/13/us-obama-speech-climate-idUSBRE91C09T20130213> [Letöltve: 2013. március 20.]
- ROMNEY, M.: Position on Iran (Transcript). *Republican Candidates*, [Online], 2012 – Elérhetőség: <http://2012.republican-candidates.org/Romney/Iran.php> – [Letöltve: 2012. március 10.]

- SANGER, D.: Supreme Leader of Iran Rejects Direct Talks With U.S. *The New York Times*, [Online], 2013 – Elérhetőség: http://www.nytimes.com/2013/02/08/world/middleeast/irans-supreme-leader-ayatollah-ali-khameini-rejects-direct-talks-with-us.html?_r=0 [Letöltve: 2013. március 20.]
- THE NEW YORK TIMES: Iran' Nuclear Program (Nuclear Talks, 2012) *The New York Times*, [Online], 2012b – Elérhetőség: http://topics.nytimes.com/top/news/international/countriesandterritories/iran/nuclear_program/index.html – [Letöltve: 2012. november 4.]
- THE NEW YORK TIMES: 434 People Killed in Iraq Since U. S. Pulled Out. *The New York Times*, [Online], 2012a – Elérhetőség: <http://www.nytimes.com/2012/01/28/world/middleeast/suicide-bomber-attacks-funeral-procession-in-iraq.html> – [Letöltve: 2012. november 4.]
- THE TELEGRAPH: North Korea could have fuel for 48 nuclear weapons by 2015. *The Telegraph*, [Online], 2012a – Elérhetőség: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/northkorea/9487574/North-Korea-could-have-fuel-for-48-nuclear-weapons-by-2015.html> – [Letöltve: 2012. november 4.]
- THE TELEGRAPH: North Korea threatens 'merciless strike' against the south. *The Telegraph*, [Online], 2012b – Elérhetőség: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/northkorea/9619565/North-Korea-threatens-merciless-strike-against-the-south.html> [Letöltve: 2012. november 4.]
- USA TODAY: Record 205 nominations for Nobel Peace Prize. *USA TODAY*, [Online], 2009 – Elérhetőség: http://usatoday30.usatoday.com/news/world/2009-02-27-nobel-peace-prize_N.htm [Letöltve: 2012. november 4.]
- WENDLE, J.: Insider attacks take a toll. *TIME*, 2012. 180. évf., 16. szám, 6. o.
- WHITE, D.: Bush Admits Iraq Had No Weapons of Mass Destruction. US Liberal Politics, [Online], 2006 – Elérhetőség: <http://usliberals.about.com/b/2006/08/21/bush-admits-iraq-had-no-weapons-of-mass-destruction-no-link-to-911.htm> – [Letöltve: 2012. november 4.]
- WHITE, D.: Iraq War Facts, Results and Statistics. US Liberal Politics, [Online], 2012 – Elérhetőség: <http://usliberals.about.com/od/homeland-security1/a/IraqNumbers.htm> – [Letöltve: 2012. nov. 4.] <http://www.whitehouse.gov/energy/gasprices> – [Letöltve: 2013. márc. 18.]
- ZAKARIA, F.: The Foreign Policy President PLUS An Interview with President Obama. *TIME*, 2012. 179. évf., 4. szám, 14-23. o.

ABSTRACT

My paper is intent on analyzing and evaluating the then and now President of the United States, Barack Obama's 2009 Nobel Peace Prize, which he was awarded, according to the Norwegian Nobel Committee, „for his extraordinary efforts to strengthen international diplomacy and cooperation between peoples.” In my paper I not only examine the antecedents, but analyze the happenings after Obama's reception of the prize, together with the President's most crucial challenges. Has he stayed true to his promises? Has he fulfilled the Committee's expectations? How successful has he fought against terrorism and handled the situation of Afghanistan and Iraq? My paper is to provide answers for above-mentioned questions.

Keywords: America, USA, Nobel, Nobel Peace Prize, Barack Obama, Iraq, Afghanistan, war, terrorism, conflict, taliban, enviroment, climate change, diplomacy, international relations

